

Thema: 'zelfdoding en afscheid in de kerk'

Hallo Piet,

Ter voorbereiding op een kerkdienst (ik ben er overigens met een ander verhaal uitgekomen) struikelde ik over het verhaal van de tempelreiniging. Ik heb het altijd een bijzonder verhaal gevonden. Mij spreekt de bevoegenheid, de heilige verontwaardiging over de onbereikbare God die in die chaos niet meer kan wonen of gezien kan zijn erg aan.

De boodschap dat ik als pastor een verantwoordelijkheid heb om God zichtbaar te houden en plek te laten houden om te kunnen wonen, draag ik onder m'n huid. En het maakt dat ik het lied: "*Mijn Jezus ik houd van u*" maar moeilijk te zingen.

Dat komt zo:

Ze was gevonden hoog aan een boom. Een mooie brief op haar bed voor haar dochter van 16, de ouders en haar broer. Bij mij streden gevoelens van vrede en opluchting, naast gevoelens van spijt, onmacht en teleurstelling over het niet kunnen pakken van mogelijkheden, om voorrang in m'n hoofd en lijf. Geen verwijt, geen moment. En nog minder een oordeel. Ik had haar zien knokken voor een betekenisvol leven. Hoogintelligent en verwarring, stemmen en altijd weer die eisen hadden haar in deze koker van ogenschijnlijke verlossing gebracht. Zo kijk ik naar Suicide. Je belandt in een tunnel. Alles klopt en lijkt op de realiteit. Weldoordacht plan je je weg en onderneem je dingen die moeten. Onbegrijpelijk voor wie achterblijft, maar ik zie ze. Die jongeren voor wie ik een uitvaart had te leiden en die ik met veel overtuiging in Goede Handen overgaf.

Voor haar hadden haar ouders de eigen dominee ingeschakeld. Hij was tegen abortus en tegen homo's en natuurlijk tegen euthanasie. Dat was hetzelfde als zelfdoding. Je leven in eigen hand nemen. God voor de voeten lopen, de schepping onteren.

Daar zat ik. In een kerkbank in een overvolle kerk. Hanna had best veel vrienden en vriendinnen, maar meer nog waren er de broeders en zusters van vader en moeder en de ramptoeristen, die waren er ook. Ik had zelf in het busje gereden van de instelling en 5 lotgenoten meegenomen. Ze wilden afscheid nemen en hadden gedichten of geschreven goede wensen meegenomen. Of die mee de kist in konden? Neen, dat kon niet. Dan maar later naar de begraafplaats en iets bedenken.. De dienst begon en vader nam het woord. Fijn dat er zoveel mensen waren gekomen. Het deed hen goed. Het was hun wens om deze dienst te beleven als een ideale gelegenheid om mensen tot Jezus te leiden. Dat hadden ze Hanna ook voorgehouden, maar zij had eigen keuzes gemaakt. Hoe verdrietig ook, nu ging God erover. Zij konden slechts getuigen. Daarom het lied: *Mijn Jezus ik hou van u*, omdat dwars door alles heen dat sterker geworden was voor hun en daarmee een les voor alle aanwezigen.

Op het podium stond een kist. Daar had ook Toetanchamon in kunnen liggen. Ik vertrouwde er maar op dat Hanna's lichaam verstild en met hopelijk wat ontspanning op het gelaat er zou liggen, maar zeker weten...

In de dienst raakte ik er niet van overtuigd. De dominee had veel houvast aan het geloof van de ouders. Een geloof om trots op te zijn en na te willen volgen. Nu was de aangename tijd. Amen.

In de bank voelde ik de verwarring, de vertwijfeling en de opkomende boosheid van de lotgenoten.

“Ik wil niet mee met die mensen naar het kerkhof” zei Suzanne met overtuiging in haar stem. “ik al helemaal niet,” zei Trijn. Tijdens het zingen van het couplet na de zegenbede zijn we de kerk uitgelopen. In de bus een oorverdovende stilte. Bij thuiskomst reden we vlak langs het kerkgebouwtje van de instelling. “Kunnen we gewoon niet zelf een goede dienst houden voor Hanna, gewoon nu?” “Wie het zei is me ontschoten, maar dat er veel instemming was, was overduidelijk.

Zo vierden we spontaan een gedachtenisdienst. Er werden herinneringen opgehaald aan Hanna. De tekeningen kwamen in een schoenendoos die we vonden van een mislukte actie voor kinderen in Roemenie. (Ik zit zelf in de schuldsanering, doe mij die doos maar) De doos ging in de hens en de rook steeg ongelogen recht omhoog!

Ik sprak spontaan over Psalm 139; over *‘het dodenrijk tot je sponde maken en God ontmoeten’* en over Romeinen 8, geen macht ter wereld en geen omstandigheid denkbaar of van Gods liefde raak je niet los.

We luisterden naar de Marco Borsatoliedjes van Hanna (die CD zou mee de kist in zijn gegaan, maar was nou mooi bij ons) en dronken koffie met de onvermijdelijke cake en rookten er een shaggie op.

We zaten in de tempel. Het huis van God, Wisten ons bevrijd van oordeel en verdoemenis en in de ontspanning gezet van Hem die ons liefheeft met een niet te definiëren liefde en Hij was er!

Tot schrijfs,
Bert.

Antwoord van Piet

Hallo Bert,

Wat een indringend thema.

Maar ook een voorbeeld van ‘werelden van verschil’...

En dat met dezelfde werkelijkheid van de feiten!

Ik lees (weer) twee belangrijke pastorale thema’s in jouw verhaal:

- **een rouwdienst, die haaks staat op de (geloofs)beleving** van een aantal mensen, waaronder jijzelf,
- en de specifieke vraag rond *de betekenis van een rouw-(c)q afscheidsdienst*, o.a. van iemand, die zelf een einde aan haar leven heeft gemaakt.

En daarmee wordt ook duidelijk, hoe pastoraat helemaal de boot kan missen, maar ook heel dichtbij en persoonlijk kan zijn. Het beeld van pastoraat als ‘een eindje meelopen’ kan dat goed zichtbaar maken. Als je in jouw verhaal de vraag stelt: ‘met wie loop jij een eindje mee?’, is het antwoord meteen te vinden: Jij loopt met de vrienden en vriendinnen van Hanna mee. Collega’s, lotgenoten, met wie jij ook opgetrokken bent, en in dit verhaal zelfs als de chauffeur van het busje...

Met hen heb jij een eindje meegelopen, in hun verhaal. Overigens, niet alleen met wat jij te bieden hebt als pastor, maar ook met de bevestiging van je eigen gevoel en jouw geloofsbeleving.

In jouw verhaal klinkt overigens toch wel iets van een oordeel over de wijze waarop de rouwdienst in de kerk, met de vorm en de inhoud, waarbij ouders en predikant, en misschien een deel van de aanwezigen zich wel bij voelden. Daar heb ik dan wel de vraag bij: 'wie loopt er een eindje met **hen** mee?'

Als zij de rouwdienst als bevestiging ervaren hebben van hun manier van geloven, en dus ook van hun manier om de ingrijpende dingen die gebeuren bij God te brengen, wat zouden wij daar dan van kunnen zeggen? Hooguit, dat het niet onze belevingswereld is.

Ja, en inwendig komt de vraag ook naar boven, of de dienst werkelijk een troost geweest is, of dat het nu eenmaal altijd zo gedaan wordt...?

Dan kom je natuurlijk vanzelf bij de vraag: waaraan moet een rouwdienst in de kerk voldoen? In hoeverre is de rouwdienst te beschouwen als een afscheidsdienst? Of anders gezegd: hoe zouden we in de kerk een afscheidsdienst (ik noem het al 'afscheid', maar tot voor kort werd dat toch wel algemeen 'rouwdienst' genoemd) betekenis kunnen geven? Gaat het daarbij om het verhaal van de mens, die overleden is, of om het verhaal van God, dat betekenis heeft voor degenen die in rouw zijn (cq. afscheid moeten nemen)?

We zullen het dan moeten hebben over cultuur, over geschiedenis, maar ook over vragen die er bij mensen leven. Het zou de moeite waard zijn om dat eens bespreekbaar te maken, niet alleen met collega's, maar ook in de gemeente. Het zou me niets verbazen, wanneer dat aanleiding is tot een verschuiving van accenten bij een rouwdienst: meer in de richting van afscheidsviering.

Wat mij betreft gaat het steeds weer over de vraag: 'hoe neem je afscheid van iemand, die er - in onze werkelijkheid- niet meer is?'. Daarbij zal het uitmaken welke relatie je hebt tot de overledene en wat voor gevoel je hebt bij (de omstandigheden van) het overlijden.

Je zou het zo kunnen zien: iemand is er niet meer (in onze werkelijkheid): **hij /zij is nu voor ons een verhaal geworden**. Wat voor verhaal nemen wij van iemand mee? Je kunt het ook anders zeggen: ieder mens loopt met stukjes verhaal van of over iemand anders in zijn leven. Afscheid nemen nodigt ons uit om de stukjes op te zoeken en te kijken wat voor verhaal (al dan niet compleet) je van iemand meeneemt. Zo heeft ieder zijn eigen verhaal van iemand anders, afhankelijk van kennis, relatie en hoeveelheid ervaringen...

In die zin kan er in een dienst ook nooit sprake zijn van een compromis in de zin van een beetje van dit en een beetje van dat. Hooguit kun je dingen naast elkaar laten staan...

Aan de ander kant kan ik me voorstellen, dat deze invulling van geloven, zoals dat in de kerk gebeurde, voor jou in je werk en in het leven en beleven van mensen, die midden in het leven staan en met de echte vragen van het leven en de zorg bezig zijn, een gepasseerd station is en een doodlopende weg. Een invulling, die in jouw (cq onze) ogen verdoezelt en bedekt, vast houdt aan eeuwige waarheden, in plaats van dat het gaat om een dynamisch gebeuren in de aanwezigheid van een God die meegaat en solidair is met een ieder mens, zonder aanzien des persoons.

Jullie hebben een prachtige viering gehad, niet per ongeluk, ook niet gepland, maar wel een die geboren wordt op dat moment, in en door de omstandigheden. Ik kan me voorstellen, dat zo'n viering ook gepland zou kunnen zijn, maar dan alleen als optie en niet als '*wij gaan het anders doen!*'

Inspelen op gevoelens en reacties, en behoeftes. Dat is toch ook het zoekend en vragend onderweg zijn. Maar dan wel in de wereld van de ander. Dat maakt, dat je misschien ook wel

eens terecht kunt komen in de wereld van iemand, die houvast zoekt in de vaste waarheden Gods.

Of, en dat is een serieuze vraag aan jou, zou je aan zo iemand geen pastoraat kunnen/willen verlenen? Is het misschien onmogelijk geworden vanwege je eigen geloofsproces. Ik kan me daar wel iets bij voorstellen, met steeds weer de vraag die je achtervolgt: 'is het wel echt? Of is het alleen maar ritueel, of 'doen alsof', en schone schijn?' Beleeft iemand er echt wat aan, of doet ie het maar zo, omdat dat nu eenmaal altijd zo gedaan wordt, omdat het hoort, of omdat de dominee het zegt.

Ik heb nog niets gezegd over de omstandigheden en het zelfdodingsverhaal en de wijze waarop dat ook een plaats zou kunnen krijgen in het geloof, het grote verhaal van God. Maar daarover later meer...

Hartelijke groet,

Piet